

BESTUURSBERICHTEN

Van de voorzitter

Wat is de beste bewaarplaats voor een tegel? Natuurlijk is dat de wand, de schouw, de kelder, de plint: kortom de plaats waar hij oorspronkelijk is aangebracht. Maar zo is de realiteit niet: panden worden gesloopt, tegels raken los of uit de mode, en verzamelaars zijn zich gaan ontfermen over die losse keramische schilderijtjes. Critici noemen dat onterecht wel eens ‘postzegels verzamelen’. Die tegels zijn dan immers uit hun historische - of productionele context gehaald.

Dat is waar, maar daar kan de verzamelaar meestal niets (meer) aan doen. Is hij daarom een postzegelverzamelaar? Regelmatig ontmoet ik tegelvrienden die mij een laatste aanwinst tonen. Heel vaak gaat het dan om een bijzondere, nog niet eerder gesignaleerde voorstelling of uitvoering. Het verrassingselement is een bron van plezier. De tegelverzamelaar vindt vaak wat hij niet zoekt. Want nergens bestaat een overzicht van wat tegelschilders in al die eeuwen allemaal hebben bedacht. Hoe anders is het in de filatelie, een door mij overigens zeer gewaardeerde en helaas in ademnood verkerende hobby. Filatelisten hebben lege plekken in hun albums: zegels die ze graag willen hebben, hun manco's. Ze weten wat ze missen, omdat in catalogi vastligt wat er door de postdiensten van over de hele wereld in de loop der tijden is uitgegeven. Dit onderscheidt de postzegelverzamelaar principieel van de tegel-liefhebber, die juist hoopt te vinden wat hij nooit gemist heeft. Laat dat nu eens voor altijd duidelijk zijn...!

Waar ik eigenlijk naar toe wil, is dat er tussen die historische tegels in huizen, boerderijen en kastelen aan de ene kant en de zoekende verzamelaar aan de andere kant, een verbinder is. Geen catalogus maar een instituut: het museum, ons Nederlands Tegelmuseum in Otterlo. Waar

voortdurend aan een representatieve collectie gebouwd wordt, onderzoek wordt gedaan en publicaties worden begeleid, bezoekers worden ontvangen en verbindingen gemaakt met verzamelaars, specialisten, kennisinstellingen en musea in binnen- en buitenland. Het museum waar u en ik vriend van willen zijn.

Het bestuur, de pas aangetreden energieke duo-directie en de vrijwilligers werken hard om met de beperkte middelen het museum op koers te houden. De uitdagingen zijn groot, de middelen beperkt. De huisvestingsproblematiek blijft urgent en heeft bestuurlijke prioriteit. Maar ondanks

die zorgen blijven we van bezoekers horen dat ons museum een verborgen parel is die meer bezoekers en meer ruimte verdient.

Op 27 september hoop ik weer velen van u te mogen verwelkomen op onze traditionele jaardag, ditmaal weer in de Waldhoorn te Otterlo. Er is een mooi programma voorbereid. En natuurlijk stappen we ook even ons museum in.

Want daar draait het om...!

Lejo Schenk

Jaardag 2025 in Otterlo

27 september wordt de Jaardag gehouden in Otterlo, zoals vanouds in de Waldhoorn, op loopafstand van het Nederlands Tegelmuseum.

Het programma begint om 10.00 uur, vanaf 9.30 uur bent u welkom voor een kopje koffie of thee met appeltaart. Het belooft weer een interessante dag te worden en we hopen op een hoge opkomst. Voor slechthorenden houden we plaatsen vrij op de voorste rijen. **In verband met de organisatie en catering is het belangrijk dat u zich tijdig aanmeldt!** Zie hiervoor het bijgevoegde programma.

Tegelindex

Op de website van de Vrienden staat een databank waarin de artikellijst van ons jaarboek *Tegel* wordt bijgehouden. Deze kan online geraadpleegd worden met selectiemogelijkheid op

auteursnaam, onderwerp of jaar.

In het witte vak wordt de zoekterm ingevuld, waarna op de knop 'selectie uitvoeren' dient getikt om het

resultaat van de opvraging te doen verschijnen. Voor de zoekterm volstaat een deel van de auteursnaam of van het gewenste onderwerp; alle titels van een bepaalde jaargang krijgt men door een jaartal tussen 1971 en 2024 te selecteren. De databank is bijgewerkt met de artikels van *Tegel 52* en bevat nu in totaal 360 titels.

<https://vriendennederlandstegelmuseum.nl/publicaties/tegelindex>

Frans Caignie

Schenking aan museum

Onlangs werd het vriendenbestuur attent gemaakt op een mooie aquarel van een tegelschilder in zijn werkplaats. Na overleg met conservator Johan Kamermans zijn we tot aankoop overgegaan. Het werk wordt op de jaardag aangeboden aan het museum, na schoonmaak en voorzien van een nieuwe, aangepaste lijst.

Noch over de kunstenaar, noch over de voorstelling en de herkomst kon bij het veilinghuis informatie verkregen worden. Daarom verzoeken we onze lezers mee te willen kijken of de - onduidelijke - signatuur dan wel het interieur

mogelijk associaties oproept. Uw opmerkingen of suggesties worden graag tegemoet gezien door Johan Kamermans of Lejo Schenk.

NIEUWS UIT HET MUSEUM

Van het bestuur

Op 7 maart jl. namen we afscheid van Eric baron Mackay als directeur van het museum, die vanwege zijn verhuizing naar Leiden zijn tienjarig directeurschap beëindigde. Het was een druk bezochte bijeenkomst met mooie toespraken. De publiciteit die zijn vertrek veroorzaakte, heeft voor het museum veel aandacht van de politiek en publiek bewerkstelligd.

De vacature is tijdelijk waargenomen door bestuursleden. Met genoegen maken wij bekend dat er een nieuwe directie is gevonden voor ons museum: een frisse blik, nieuw elan en vooral een nieuwe generatie die het belang inziet van deze bijzondere collectie en de toekomst ervan met beide handen wil aanpakken.

Merel van der Sloot en Jonathan Vosman - twee dertigers - nemen samen het stokje over.

'Een spannende opdracht', noemen ze het zelf. En dat is het zeker, want ze stappen in een ongewone constructie: een gedeeld, onbezoldigd directeurschap.

De ambities zijn helder: op korte termijn willen Van der Sloot en Vosman het museum aantrekkelijker maken voor gezinnen met kinderen: 'De reacties op social media noemen het museum een *hidden gem*. Het is tijd dat deze parel niet langer verborgen blijft'. Het bezoekersaantal moet dan ook omhoog, met als streven boven de 10.000 per jaar.

Daarnaast blijft een grotere uitdaging op de agenda staan: een nieuwe locatie voor het museum. Het huidige onderkomen - ooit begonnen als de bungalow van de oprichter - is inmiddels een complex van aangebouwde zalen uit de jaren zestig, en te klein, te onpraktisch en midden in een woonwijk. Een zichtlocatie met meer ruimte en parkeergelegenheid is al jaren een wens, en daar wil de nieuwe directie zich hard voor maken.

Het bestuur van het Nederlands Tegelmuseum

Exposities

Naakte onschuld, Cupido op tegels.

t/m 1 maart 2026

Op donderdag 10 april zijn bijna negentig vrienden en bekenden naar de opening van onze expositie gekomen. Voor velen was het een gelegenheid om nog even te spreken met Eric Mackay, die de tentoonstelling opende als oud-directeur, en voor een eerste kennismaking met Merel van der Sloot en Jonathan Vosman, die hem inmiddels zijn opgevolgd.

Helaas was de beoogde spreker prof. dr. David Rijser, die een inleiding zou geven, verhinderd. Frans Klein heeft de inleiding overgenomen en moest, daar de techniek ons in de steek liet, zo beeldend mogelijk het verhaal van Cupido vertellen.

Voor de expositie zijn bijzondere bruiklenen bij elkaar gebracht, zoals een veld met de veelkleurige tegels die in de omgeving van Haarlem gevonden zijn, gedateerd 1568, uit de collectie van Rijksmuseum Twente. Velen zullen deze tegels alleen kennen door de publicaties van Dingeman Korf. Uit de collectie van de Rijks-

dienst voor het Cultureel Erfgoed komen onder meer het voetstuk van een tulpenpiramide en enkele experimentele tegels van de Porceleyne Fles. Daarnaast worden bijzondere tegels uit de verzamelingen van

museumvrienden, van onder meer de Harlinger Cupido's, getoond.

Lezing over Cupido

Donderdag 30 oktober 2025

Naar aanleiding van de expositie Naakte Onschuld hield op 12 juli emeritus hoogleraar David Rijser de lezing: *Cupido in de Oudheid*. Ons werd een kijkje gegund in de Griekse godenwereld. Eerst waren er de hoofdgoden zoals Zeus, Hera, Aphrodite en Apollo. Schrijvers als Homerus gaven deze goden een achtergrond waaruit duidelijk werd hoe ze zich tot elkaar verhielden. Het was één familie op de godenberg Olympus. Spoedig was er behoefte om bij begrippen als verlangen, slaap, twist, dood, gerechtigheid ook personen te creëren. Zo ontstonden goden als Eros (verlangen). Latere schrijvers hebben deze begrippen uitgewerkt en ook fabels rond deze personen beschreven. Ovidius was daarin een grootmeester. Aan hem hebben we de *Metamor-*

fosen te danken, gedaantewisselingen, die ook in de schilderkunst en op tegels figureren. Cupido/Amor is daarin een veel voorkomende minnegod, met zijn pijl en boog. In de renaissance heeft de schilder Rafael veel van dit klassieke werk in fresco's vereeuwigd in Rome. Dat heeft latere kunstenaars die Rome bezochten sterk beïnvloed.

In de vervolglezing door Frans Klein, *2500 jaar Cupido*, kwamen Nederlandse schilders aan bod die Rome bezochten zoals Maarten van Heemskerck, Hendrick Goltzius en Peter Paul Rubens. Zij hebben op hun beurt veel prentmakers geïnspireerd waaraan we de bonte verzameling Cupido's op tegels te danken hebben.

Bij voldoende belangstelling wordt op 30 oktober 2025 door Frans Klein een lezing gegeven bij de Cupido tentoonstelling. Het programma begint om 10.00 uur en eindigt om 12.30 met een lunch. De lezingen zijn gratis voor vrienden. Voor koffie met gebak en een lunch (optioneel) wordt € 20,- berekend. Meer informatie wordt in september op de website van het museum gepubliceerd. U kunt reserveren door een mail te sturen naar info@nederlandstegelmuseum.nl.

Aardewerkfabriek Tichelaar in Makkum

t/m december 2025

Museumvriend Lucien Schram, vele jaren ook bestuurslid en voorzitter van onze vriendenstichting, heeft een verzameling aardewerk van Tichelaar, waarbij het accent ligt op de periode

1880 tot halverwege de twintigste eeuw. Zijn interesse hierin werd gewekt toen hij vanaf 1978 bij Tichelaar aan de slag ging als verkoopleider binnen Nederland. Uit deze collectie presenteert Lucien een selectie van schotels, tegelplaten, sier-aardewerk en kleine figuratieve beeldjes.

Doorbraak van de Nieuwe Kunst, 1895

Verwacht in 2027

Binnen de Nederlandse art nouveau speelt keramiek een grote rol: in het vernieuwende plateel en door de uitbundige toepassing van tegels in de architectuur. Opvallend is dat juist in en rond

1895 een groot aantal nieuwe plateelbakkerijen werd opgericht. De gevestigde bedrijven van Joost Thoof en Labouchere (ook bekend als Porceleyne Fles/Royal Delft) en Rozenburg in Den Haag kregen in een periode van slechts drie à vier jaar gezelschap van Holland in Utrecht, de fa. Wed. Brantjes & co. in Purmerend, De Distel in Amsterdam, Lotus in Watergraafsmeer, Amstelhoek in Amsterdam, Plateelbakkerij Delft (eerst in Amsterdam, na 1903 in Hilversum), en Zuid-Holland in Gouda. Al die initiatieven zorgden voor een nieuwe dynamiek, met onderlinge wedijver en zeker ook wel spanningen. In deze expositie gaan we dieper in op die aanloop en de doorbraak van de Nieuwe Kunst in Nederland.

De bonte smaak van Staphorst, 1910-1920

Vanaf 28 maart 2026

Veel boerderijen in Staphorst en Rouveen kregen in het begin van de vorige eeuw buitengewoon kleurige en bonte tegelwanden. Het meest opvallend zijn wanden waarin tal van verschillende patronen door elkaar gebruikt zijn. Deze zijn gevuld met restpartijen van tegels uit Harlingen, Makkum en Utrecht, die door een lokale handelaar werden opgekocht. Maar ook vinden we hier veel kleine tableaus van dieren, gemaakt bij Westraven naar schoolplaten van Scholz (Jan

Pluis publiceerde hierover in *Tegel* 48, 2020).

Door een bruikleen van tableaus en de schenking van een breed assortiment patroontegels kunnen we een beeld van de smaak van Staphorst oproepen.

Johan Kamermans

Vriendenvitrine

Vanaf september is in de Vriendenvitrine een selectie uit de collectie van Piet Korstman te zien. Hierbij een introductie van Piet zelf:

Beste mensen,

Op de vraag of ik

deze keer inhoud wil geven aan de vriendenvitrines hoefde ik niet lang na te denken. Want wat is er leuker dan dit moois te delen met gelijkgestemde verzamelaars. Prachtig zijn ze, al die keramische kunststukjes en alle van hoge leeftijd. Tegeltjes, alle afkomstig uit een muur, plint of schoorsteen (schouw).

Om een beetje beeld te krijgen van zo'n veld heb ik besloten 'kwartetten' tentoon te stellen. De viertjes zijn meestal afkomstig uit een baksel en waar mogelijk is de herkomst ook vermeld. In ouderdom variërend van begin zeventiende tot begin negentiende eeuw. De schoonheid van de dikke gekleurde tegels, maar ook de overgang naar blauw/wit en mangaan kan mij zeer bekoren. Ook hou ik enorm veel van de fijn geschilderde landschappen, de Bijbelse voorstellingen, de schepen, beroepen, kortom van alles. Ik hoop van harte dat de bezoekers er net zoveel plezier van hebben als ik.

Piet Korstman

Vanaf februari 2026 zijn tegels met doedezakspelers uit de verzameling van Bert Lotz te bewonderen. In het volgende Vriendennieuws hierover meer.

De Vriendenvitrine zoekt enthousiaste exposanten: laat Vrienden delen in het genoegen van de bijzondere, mooie of zeldzame stukken uit uw verzameling. Heeft u belangstelling, neem dan contact op met

Leo van Druten vandrutenleo@gmail.com

of Frans Klein frans.a.klein@gmail.com

Leo van Druten/Frans Klein

Aanwinsten

- In maart schonk Caroline Abbing het keramisch reliëf 'Golvingen' dat gemaakt was door haar moeder Ellen Roos (1935-2014), samen met enige documentatie.

Ellen Roos deed een opleiding beeldhouwen aan de Rietveld Academie, gevolgd door een specialisatie in keramiek. Zij kreeg onder meer les van Jan van der Vaart en Johan van Loon. Zij heeft haar hele werkzame leven aan de keramiek gewijd.

- Uit handen van de heer R.C. Ingenhoest, vice-voorzitter Stichting Molens Zuid Kennemerland, ontvingen wij een tableau met molen De Adriaan, een achtkantige stellingmolen die in Haarlem staat, aan het Spaarne. Het tableau is in 1999 in

opdracht uitgevoerd door Vera De Backker. Be-doeling was om met een oplage van vijfhonderd geld voor de restauratie van de molen te verwerken. Omdat de productiekosten voor het tableau te hoog bleken, is het waarschijnlijk bij één exemplaar gebleven. Dit unicum is nu toegevoegd aan de collectie van het museum.

- Een museumvriend schonk een collectie tegels met beroepen en ambachten. Deze collectie was afgelopen jaar in ons museum te zien in de expositie Hier wordt gewerkt. Beroepen op tegels. Een groot deel van de tegels is ook gebruikt voor de publicatie *Beroepen op tegels 1620-2000* door Jan Pluis (Leiden 2023). Deze tegels spelen een grote rol in het reconstrueren en toeschrijven van series beroepen aan verschillende Nederlandse tegelfabrieken.

Johan
Kamermans

Taxatiedagen

Dit najaar is er een taxatiemiddag met Mark van Veen op zaterdagmiddag 18 oktober vanaf 13:00. Met zijn brede kennis van niet alleen Nederlandse tegels maar ook de internationale productie van de late middeleeuwen tot in de twintigste eeuw zijn de taxaties bij Mark in goede handen.

<https://www.nederlandstegelmuseum.nl/zien-en-doen/taxatiedagen>

Educatie

Op het gebied van Educatie/publieksinformatie zijn diverse producten ontwikkeld. We hopen zo aantrekkelijker te worden voor gezinnen met kinderen die in de omgeving met vakantie zijn.

- Onze mobiele app *Tegelverhalen* is dit jaar omgezet naar de nieuwe ErfgoedTour. Met QR-codes kunnen bezoekers op de eigen telefoon meer informatie tot zich nemen over 39 belangrijke werken in het museum. De plattegrond die bij de balie wordt uitgereikt, is daarvoor aangepast met mooiere vormgeving.

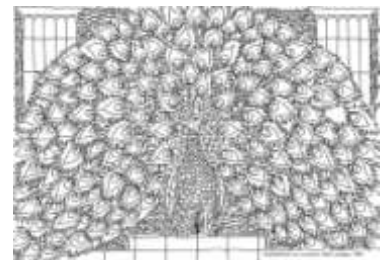
- Door kinderboekenschrijfster Marieke Boeijen zijn bij 28 objecten teksten geschreven die kinderen van 9-12 jaar een eigen audiotour/rondleiding door het museum geeft.

- De speurtocht voor 6-10 jarigen is vernieuwd door kunstdocent Grace Erskine. De vragen zijn interactiever geworden en het geheel heeft een kleurig en uitnodigend jasje gekregen.

- Door Grace is ook een cultuursnack ontwikkeld over de Bart van der Leck-tegels in onze Kröller-Müller Kamer: www.cultuursnack.nu

- Daarnaast heeft Grace ook vier mooie kleurplaten gemaakt, gebaseerd op bijzondere tegels in de collectie. Een daarvan ontvangt u als bijlage bij de e-mail versie van dit Vrienden-nieuws.

TEGELNIEUWTJES

Mijn favoriete internettegel

In deze rubriek willen wij de Vrienden stimuleren om te genieten van de vele prachtige tegelcollecties die op internet vrij te bekijken zijn. Mocht je geraakt zijn door een bepaalde tegel op internet, kopieer deze dan in je computer en zend deze in voor het volgende Vriendennieuws met een korte tekst.

Deze keer ook weer een tegel uit de collectie van het Rijksmuseum te Amsterdam

(<https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie>).

Deze bijzondere tegel met de voorstelling van de evangelist Johannes wordt door het museum beschreven als bijbeltegel. Dit is in feite onjuist omdat hier geen afbeelding wordt weergegeven die verwijst naar een tekst uit de bijbel. Er zijn meer van dit soort zeldzame voorstellingen bekend die in relatie staan tot het Christendom, waaronder een voorstelling van het Christuskind. Het Johannes-evangelie wordt aan de evangelist Johannes toegeschreven, maar dit wordt door hedendaagse wetenschappers verworpen.

Ger J. M. de Ree

De keuken van Saartje

Swiebertje is een begrip in de Nederlandse televisiegeschiedenis, een icoon mag je het zelfs gerust noemen. Begin van deze eeuw scoorde de serie de eerste en derde plaats bij verkiezingen van de beste programma's van de eerste vijftig respectievelijk zestig jaar televisie. Na enkele uitzendingen in 1955 volgden vanaf 1961 tot 1975 jaarlijks series van zeven à negen afleveringen. In totaal waren er 107 afleveringen.

De verhalen werden bedacht door John Henri uit den Bogaard (1911-1995), die al in 1936 een kinderboek over Swiebertje geschreven had.

De serie riep destijds al een nostalgisch beeld op van een dorpsamenleving waarin iedereen elkaar kende, en die vertrouwd aanvoelde in een wereld die sterk veranderde. Er zijn duidelijke, en ook wel zeer hiërarchische verhoudingen, met een deftige burgemeester en een veldwachter die wat meer op zijn tenen moet lopen om gezag uit te oefenen, met name in zijn confrontaties met de titelheld Swiebertje.

Een bijzondere rol in de serie was weggelegd voor de keuken van Saartje, de huishoudster van de burgemeester. Hier troffen alle rangen en standen elkaar, en Swiebertje kreeg er af en toe een kop koffie en een boterham toegestopt. Hier was hij veilig voor de eindeloze pogingen van Bromsnor om hem in het hok onder de toren op te sluiten.

We zien in de uitzendingen een ideaaltypische oud-Hollandse keuken, en die kan uiteraard niet zonder tegels. Die keuken veranderde wel door de jaren heen, hoewel de plattegrond en indeling in de loop der jaren in wezen hetzelfde bleven. Veel kijkers hadden na enkele jaren toch het gevoel dat ze er blindelings de weg zouden weten. Foto's die in de jaren zestig zijn gemaakt tijdens de opnamen, tonen wanden met heel strakke en effen, industriële lichtgroene tegels. Op een vroege ontwerp-tekening werd 'licht-blauw tegelboard' voorgesteld. Het gaat hier duidelijk om een studio-opname, op sommige foto's zie je dat de wanden niet doorlopen tot aan het hoge plafond.

Foto tijdens de opname van 20 september 1963 van aflevering 1, 'Saartje in de knel' (foto Harry Pot/Anefo, coll. Nationaal Archief).

Centraal in de achterwand, onder een valletje (gordijntje) zien we een tegeltableau met een haan dat we direct menen te herkennen. Het zou toch niet waar zijn: een tweede exemplaar van

een uniek zeventiende-eeuws tableau van een vechtende haan, in de collectie van Museum Boijmans Van Beuningen! Het gaat om een werk van de Goudse plateelbakkerij van Willem Jansz. Verswaen, te dateren rond 1625, het was een al vaker gepubliceerd tableau in de periode dat Swiebertje ontworpen werd.

Boijmans Van Beuningen, inv.nr. A 3376

In de keuken van Saartje hebben we duidelijk te maken met een heel vrije kopie. De bovenste rij tegels van het originele tableau klopt niet, er zijn tegels verwisseld, en de decorschilder voor 'Swiebertje' heeft zijn kopie 'verbeterd'. Er is dus niet zomaar een foto ingeplakt of nagedrukt. En als je goed vergelijkt, zie je dat die haan er enkele jaren later weer anders uitziet: op het rechtertableau lopen de voegen anders door de hoogopstaande vleugels, dus de haan moet opnieuw geschilderd zijn.

Pas begin jaren zeventig zien we ook dat andere wanden van tegels voorzien zijn. Op een foto bij een opname uit 1971 zit Saartje op haar knieën om het fornuis te poetsen. In de haardwand, tussen eigentijdse steenstrips, vormen de tegels een allegaartje van grote figuren en Bijbelse voorstellingen in cirkel en bloemen.

Foto W. Punt/ Anefo, 10 juni 1971, collectie Nationaal Archief

Er wordt gezegd dat de keukenscènes gedurende een aantal jaren zijn opgenomen in het souterrain van landhuis Boekesteyn in Graveland, tegenwoordig eigendom van Natuurmonumenten, samen met het aangrenzende Schaep en Burgh. Of die opnamen er in de jaren zestig of zeventig plaatsvonden, is niet helemaal duidelijk. Het landhuis is weleens opengesteld met de Open Monumentendagen van 2015, waarbij speciaal de aandacht gevestigd werd op de keuken van Swiebertje, maar foto's van de huidige situatie heb ik nergens kunnen vinden.

En of die in het echt zo mooi is? Misschien moet je hier de werkelijkheid niet onder ogen willen zien, en je herinneringen koesteren.

Johan Kamermans

Oproep

Op de jaardag zal door onze stichting een aquarel worden aangeboden aan het museum, zoals op de tweede pagina van dit Vriendennieuws al is beschreven. Maar over de kunstenaar noch over de voorstelling en de herkomst ervan kon bij het veilinghuis informatie verkregen worden. Daarom verzoeken we onze lezers mee te willen kijken of de onduidelijke signatuur, dan wel het interieur mogelijk associaties bij u oproept.

Uw opmerkingen of suggesties worden graag tegemoet gezien door Johan Kamermans of Lejo Schenk.

Art Nouveau-tegels herontdekt

De Amsterdamse Van Eeghenstraat, naast het Vondelpark, is bij art nouveau-tegelliefhebbers bekend om de grote huizen met fraaie tegeltableaus bij de Jacob Obrechtstraat. Deze bevatten vele fraaie tegeltableaus van de Amsterdamse tegelfabrieken De Distel en Lotus¹.

De Van Eeghenstraat is voor mij zeer vertrouwd.

Mijn grootvader van vaders zijde heeft daar in 1901 een jaar gewoond op nummer 89. In 1925 kwam mijn grootmoeder van moederszijde te wonen op nummer 177, gebouwd in 1900, waar in 1927 mijn moeder werd geboren. In de jaren dertig zijn

1. Huizen Van Eeghenstraat 175, 177. ca 1925

alle tegels bij een schilderbeurt achter witte verf verdwenen.

2. Situatie Van Eeghenstraat 175, 177 in 2020

Na de oorlog zijn mijn ouders op de bovenetage gaan wonen en kwam ik daar in 1956 ter wereld, naar later bleek vlakbij een wit geschilderd tegeltableau.

Dat verklaart misschien mijn belangstelling voor tegels. Van mijn moeder hoorde ik dat het huis ooit tegels aan de buitenkant had, maar dat die eind jaren '20 zijn verdwenen. Het leuke is dat er een foto is uit het begin van de jaren '20 waar die tegels zijn te zien. In het stadsarchief van Amsterdam is nog een bouwtekening van het huis uit 1900 waarop tegeltableaus staan aangegeven. Drie tegels hoog op de bovenste etage en twee tegels hoog op de bel-etage.

3. Situatie Van Eeghenstraat 175, 177 in 2025

Vijf jaar geleden hebben nieuwe eigenaren het huis gerenoveerd en daarbij kwamen de oude tegels onder een dikke laag verf tevoorschijn. Twee tableaus van veertig gekleurde tegels op de bovenste etage en twee tableaus van zestien tegels op de bel-etage. Gelukkig in redelijke staat waardoor het decor goed is te zien.

Het buurhuis op 175 is het spiegelbeeld van 177, en op oude foto's is te zien dat daar ook tegels waren. Nu is afgelopen najaar dat huis ook onderhanden genomen en kwamen daar ook tegels tevoorschijn, in dezelfde stijl maar andere voorstellingen. Op grond van de stijl en de periode zijn deze ongesigneerde tegels ook aan Bert Nienhuis toe te schrijven die tot 1901 zijn eigen bedrijf had, de tegelfabriek Lotus. Daarna werkte hij voor de - ook in Amsterdam gevestigde - plaatelbakkerij De Distel, die vele tegels en tableaux heeft gemaakt voor huizen en gebouwen in Amsterdam².

Een mooi voorbeeld zijn de achttiendelige tableaux met reigers in de portiek van de Johannes Verhulststraat 164, ook uit circa 1900. Een van deze tableaux is gesigneerd met 'Distel'.

Deze ontdekking zorgt ervoor dat ook het westelijke stuk van de Van Eeghenstraat zeker een bezoek waard is voor de liefhebbers van Art Nouveau. De nieuwe tableaux zijn helaas lastig te fotograferen maar nog wel in redelijke staat. Hiernaast een overzicht:

Nummer 175,

Bovenste etage: kraaien / zwaluwen

Bel etage: vissen / kikkers

Nummer 177,

Bovenste etage: duiven / zwanen

Bel etage: irissen / Turkse lelie

Frans Klein

¹⁾ Max Put, *Art Nouveau in Amsterdam*, 2020, pp. 46, 72-75

²⁾ Johan A. Kamermans, Ger de Ree. *Tegels en tegeltafels van de Amsterdamse plaatelbakkerij De Distel 1895-1925*, 2000

Tegels helpen bankgebouw op te lichten

Dit stukje gaat niet over historische of handgeschilderde tegels. Sterker nog, het gaat over hedendaagse, ongedecoreerd, en industrieel gemaakte keramiek. En toch is het verhaal opmerkelijk genoeg om in deze lezerskring te delen.

De foto toont het recent ingrijpend verbouwde gebouw van de Nederlandsche Bank (DNB) aan het Frederiksplein in Amsterdam. Ooit stond daar het in 1929 afgebrande Paleis voor Volkswijf. Architect Marius Duintjer ontwierp in 1961 voor die lege plek een nieuw gebouw voor de bank, dat in 1968 in gebruik werd genomen. Er was veel kritiek op, onder andere omdat het zo'n gesloten bastion midden in de stad was. Een ronde toren die in 1991 werd toegevoegd kon aan dat beeld weinig veranderen.

Bij de huidige verbouwing is die toren verdwenen en zijn gebouw en omgeving toegankelijker gemaakt. De ingrijpende transitie is ontworpen door Francine Houben van Mecanoo Architecten. Het gebouw was inmiddels deel van een beschermd stadsgezicht. Daarom is er sterk vastgehouden aan de contouren van het ontwerp van Duintjer. Kenmerkend daarin zijn de lange, horizontale lijnen in zowel het lage, als het hoge gedeelte.

Deze ontstaan door afwisseling van de banen glas en de met bruine tegels beklede betonnen borstweringen. Bij de noodzakelijke vervanging bleek dat die duizenden bruine tegels zeven verschillende tinten bezaten, ontstaan door de temperatuurverschillen in de bakovens van die tijd. Ze werden uitgangspunt voor de nieuw te maken tegels. Gecombineerd met de veranderde maten van de betonnen banen, en om alle tegelvelden sluitend te krijgen, moesten ruim 360 soorten tegels gebakken worden. Op de strengpersen van de Duitse firma Tonality werden ze geproduceerd.

Bepalend bij dit alles was het gegeven dat Duintjer de gevels van de hoogbouw een lichte 'entarsis' had gegeven, een minimale kromming van beneden naar boven, zoals bijvoorbeeld aan klassieke tempelzuilen vaak te zien. Deze optische ingrepen doen het gebouw hoger lijken. Houben besloot deze werking nog te versterken door elke baan beton naar boven toe nog 2 centimeter hoger te maken.

Voor de bevestiging van de tegels werd een nieuw systeem ontwikkeld, omdat bij de verlijming van voorheen nogal wat tegels los hadden gelaten. De nieuwe tegels zijn opgehangen op metalen montage-profielen, waar ze de komende decennia sterk zullen bijdragen aan het visueel 'oplichten' van de banktoren.

Lejo Schenk

(Alle gegevens voor deze bijdrage en de foto zijn, met dank voor de toestemming en de foto, ontleend aan TEGELTOTAAL nummer 1-2025, vakblad voor tegelbranche, architect en adviseur.)

Fenix

Op 16 mei jl. is in Katendrecht te Rotterdam kunstmuseum Fenix geopend, gewijd aan migratie.

Bij de bouw in 1923 was de San Franciscoloods met driehonderd meter lengte de grootste op- en overstaplloods ter wereld. Hiervandaan zijn miljoenen Europeanen - en ook vele Nederlanders - naar andere streken op de wereld verhuisd. Na een grote brand in de jaren vijftig van de vorige eeuw werd de hal gesplitst in twee delen en Fenix genoemd: uit de as herrezen.

Het is nu het eerste museum ter wereld geheel gewijd aan immigratie en migratie. Met historische objecten van verhuizers en van hedendaagse kunstenaars geeft het museum een indrukwek-

kend beeld van mensen over de hele wereld die elders een ander leven startten.

Bijzonder dat hier ook een aantal zeventiende-eeuwse Nederlandse tegels worden getoond met afbeeldingen van mensen uit alle windstreken, met een geheel andere omschrijving van de figuren welke zijn geschilderd dan wij tot nu toe gewend zijn.

Museum Fenix is in veel opzichten een bezoek meer dan de moeite waard.

Lucien Krapels Schram

Hamerstukken

Bij Rob Michiels Auctions kwamen dit voorjaar bijzondere tegels onder de hamer, waaronder een tegel met een stel honden. De opbrengst bedroeg € 3.380,--.

Een andere tegel met de afbeelding van een olifant bracht € 4.680,-- op.

Ook bij andere veilinghuizen werden tegels geveild. Op de websites van veilinghuizen als het Venduhuis in Rotterdam, van Spengen, Korendijk, Onder de Boompjes etc. kunnen catalogi met de opbrengsten geraadpleegd worden.

Leo van Druten

EUROPEAN CERAMIC TILE CIRCLE (ECTC)

De mededelingen betreffende ECTC zijn uitgebreid op onze website te zien. Het laatste bulletin is te vinden via de volgende link:

vriendennederlandstegelmuseum/publicaties/bulletin-ectc/279-ectc-bulletin-nr-57-juli-2025 Een aantal onderwerpen wordt hieronder uitgelicht.

Beurzen

Sammlertreffen in Boizenburg

Het *Sammlertreffen* - de jaarlijkse bijeenkomst voor verzamelaars van jugendstiltegels - vindt dit jaar plaats op zaterdag 13 september in het tegelmuseum in Boizenburg. De bijeenkomst duurt van 10.00 tot 16.00 uur. Voor meer informatie: fliesenmuseum-boizenburg.de

Tegel- en bodemvondstenbeurs Delft

Zaterdag 18 oktober van 8.00-13.00 uur

Toegang: € 3,-

Locatie: De Schaapskooi, Korftlaan 3 in Delft. Er is volop parkeergelegenheid.

Het aanbod op deze beurs bestaat voornamelijk uit Nederlandse bodemvondsten zoals baardman-kruiken, majolica, tin, glas, metaaldetector-vondsten en munten.

Inlichtingen: Theo van Halderen: tpvanhalderen@gmail.com, 015-2122227 of 06-48466725 www.facebook.com/Tegel-en-bodemvondstenbeurs-Delft

(Datum voorjaarsbeurs: 21 februari 2026)

Art Nouveau wandtegels Bergen op Zoom

Zondag 26 oktober in Bergen op Zoom, in het huis van een verzamelaar. De bijeenkomst duurt van 11:00 tot 15:00 uur. Tijdens deze dag is er volop gelegenheid om tegels te bekijken, te kopen en ervaringen en kennis uit te wisselen met andere liefhebbers en verzamelaars.

Heeft u interesse om de bijeenkomst te bezoeken? Stuur dan een e-mail naar Rick Lelieveld, tegelsanno1908@gmail.com of Mark van Veen, info@markvanveen.nl. U ontvangt dan de flyer met alle praktische informatie over deze bijeenkomst.

Tegelbeurs Leersum

Zaterdag 14 maart 2026 van 9.30 tot 13.30 uur

Toegang: gratis

Locatie: Sport- en Cultuur Centrum De Binder,
Hoflaan 29, Leersum

Routebeschrijving: A12 (Utrecht/Arnhem) →
Afslag 22 Maarsbergen/Leersum → onderaan
afslag rechtsaf ± 5 km richting Leersum volgen
→ doorrijden tot rotonde en vervolgens linksaf →
1e stoplicht rechtsaf → na ± 200 meter ligt de
Binder aan uw linkerhand.

Inlichtingen: Gré van Essen & Nora de Nas:
noradenas@gmail.com, 06-20282073

Tentoonstellingen

Nederland

Leeuwarden - Keramiekmuseum Princessehof
Unbroken

t/m 26 augustus 2026

Het Nationaal Keramiekmuseum Princessehof in
Leeuwarden presenteert de grote overzichtsten-
toonstelling *UNBROKEN*, gewijd aan de
internationaal gelauwerde kunstenaar Bouke de
Vries die op innovatieve en veelzijdige wijze ge-
broken keramiek transformeert naar nieuwe,
verrassende kunstwerken.

Grote Kerkstraat 9, Leeuwarden

Open: Di - Zo: 11 - 17 uur

[princessehof.nl/te-zien-en-te-
doen/tentoonstellingen/bouke-de-vries-unbroken](http://princessehof.nl/te-zien-en-te-
doen/tentoonstellingen/bouke-de-vries-unbroken)

België

*Hemiksem - Het Gilliot- en Roelants Tegel-
museum*

Vive la France

t/m mei 2026

Franse vloer- en wandtegels in art nouveau- en art
decostijl uit de verzameling Roberto Pozzo.

Frankrijk kende aan het begin van de negentiende
eeuw al een lange traditie van ambachtelijke én
meer industriële tegelproductie. De bloeitijd van
de Franse tegel is zonder twijfel de periode van
de Art Nouveau.

Sint-Bernardus abdij, Hemiksem

Open: eerste zondag v.d. maand: 14 - 17 uur

[gilliottegelmuseum.be/nieuws/vive-la-france-
wisselexpo-2025-26/](http://gilliottegelmuseum.be/nieuws/vive-la-france-
wisselexpo-2025-26/)

Denemarken

Kopenhagen - David Collection

De David Collection is een bijzonder museum in
het hart van Kopenhagen. Hier is een van de
meest uitgebreide collecties Islamitische kunst in
het westen, waaronder ruim honderd tegels.

Daarnaast een mooie collectie Europese achttien-
de-eeuwse kunst met schilderijen, meubels en
keramiek.

Kronprinsessegade 30-32, Kopenhagen

Open: Di - Zo: 10 - 17 uur

davidmus.dk/?culture=en-us

Kongens Lynby, Hermitage Castle

Jachtkasteel uit 1736 van Christian VI is op af-
spraak te bezoeken. In het trappenhuis zijn veel
tegels toegepast.

Te boeken via eremitageslottet@natmus.dk

Eremitageslottet, Dyrehaven 4, Kongens Lyngby
christiansborgslot.dk/eremitageslottet

Duitsland

Norden - Ostfriesisches Teemuseum

In het oude stadhuis van
Norden bevindt zich het
Theemuseum. Het gebouw
bevat een paar kamers met
betegelde wanden en
schouwen die zeer de
moeite waard zijn. Verder
een uitgebreide expositie
over de oorsprong en het
gebruik van thee.

Am Markt 36, Norden

Open: april t/m oktober: Ma - Zo: 10 - 17 uur;

november t/m februari: Za en Zo: 11 - 16 uur;

maart: Di - Zo: 10 - 17 uur

teemuseum.de/

Estland

Tallinn - Adamson-Eric Museum

Azulejos: The Pearls of Portugal

t/m 7 september

Het Adamson-Eric museum is een kunstmuseum gewijd aan de getalenteerde Estse kunstenaar en ontwerper Eric Adamson (1902-1968). Adamson werkte in vele technieken waaronder keramiek. Momenteel is er een expositie gewijd aan Portugese tegels. Daar is ook een boek bij uitgegeven (zie publicaties).

Lühike jalg 3, Tallinn

Open: Di - Zo: 10 - 18 uur

adamson-eric.ekm.ee/en/syndmus/azulejos-the-pearls-of-portugal/

Frankrijk

Nevers - Musee de la faience

In de oude abdij heeft het keramiekmuseum van Nevers haar onderdak. In de vele zalen is een uitgebreid overzicht van de producten die in Nevers zijn gemaakt, waaronder tegels.

Uit de locale krant: franceregion.fr/nevers-sous-le-feu-de-la-faience-art172

16 rue Saint Genest, Nevers

Open: Woe - Ma: 13 - 18 uur

culture.nevers.fr/lieux-culturels/musee-de-la-faience-et-des-beaux-arts_2040589/

Italië

Grottaglie - Museo della Ceramica

In het Castello Episcopio bevindt zich het keramiekmuseum dat deel uitmaakt van het keramiekkwartier in Grottaglie, in de hak van de laars van Italië.

Largo Maria Immacolata, Grottaglie

Open: dagelijks: 10 - 13, 17 - 20 uur

cultura.gov.it/luogo/museo-della-ceramica-di-grottaglie

Litouwen

Vilnius - Nationaal Museum, Paleis van de Groothertogen van Litouwen

Bij de restauratie is een grote collectie kacheltegels gevonden. Diverse tegelkachels zijn gerestaureerd en in de zalen van het paleis geplaatst.

Katedros a. 4, Vilnius

Open: Di - Za: 10 - 18 uur;

Zo: 10 - 16 uur

valdovurumai.lt/en/museum/

Oezbekistan

Tashkent - museum van toegepaste kunsten

Oezbekistan kent een rijke islamitische tegel- en keramiekcultuur. Dit is zichtbaar in dit museum.

artmuseum.uz/en/index.html

Verenigd Koninkrijk

Londen - Victoria & Albert Museum

Een museum met een grote collectie tegels. Naar aanleiding van een expositie over Iran hebben ze een workshop gemaakt voor tegelontwerpen: maak je eigen islamitische tegel. Een [stap-voor-stap-instructie](#) voor de creatieveling.

Oxford - Ashmolean

Het kunst- en archeologiemuseum van de universiteit van Oxford heeft een flinke collectie islamitische kunst met ook fraaie tegels.

Beaumont Street, Oxford

Open: dagelijks: 10 - 17 uur

ashmolean.org/

Publicaties

Nederland

Arie Saakes, Aron de Vries en Martin Veen, *Klassieke helden vanachter oud behang in de Burgstraat*

Een paar haardachterwandtableaus met voorstellingen van Hannibal en Scipio kwam in 1881 tevoorschijn van achter het behang van een huis aan de Burgstraat in Gorinchem. De vondst werd binnen enkele maanden verworven door het Nederlandsch Museum voor Geschiedenis en Kunst, een van de voorlopers van het Rijksmuseum Amsterdam. De auteurs gaan dieper in op de datering en productieplaats, en de huidige status in het Rijksmuseum.

archeologiegorinchem.com/klassieke-helden-vanachter-oud-behang/

We wachten op het nieuwste boek van Jan Pluis over ruiters op tegels. Zijn laatste boek is nog verkrijgbaar:

Jan Pluis - *Beroepen op tegels 1620 - 2000*

Deze publicatie behandelt tegels en tegeltableaus waarop beroepen en ambachten zijn afgebeeld. Het accent ligt op tegels uit Friesland en Utrecht uit de negentiende en twintigste eeuw.

De bloeitijd van tegels met beroependecors valt in de zeventiende eeuw, en wel in de periode 1620 tot 1680. Pas in de negentiende eeuw worden er, als gevolg van de belangstelling voor de kunst en cultuur van de zeventiende eeuw, weer tegelseries met beroepen gemaakt. Jan Pluis geeft in deze publicatie per fabriek een overzicht van de series. De vele afbeeldingen omvatten, naast de beroepentegels zelf, ook bewaard gebleven sponen en beeldmateriaal dat als voorbeeld voor de beroependecors kan hebben gediend.

Uitgever: Primavera Pers

156 pagina's

ISBN 978-90-5997-390-9

Prijs € 24,50, verkrijgbaar o.a. in de winkel van ons museum

Duitsland

Artikel over een bijzondere bouwkeramische vondst van zuilen voor de Koelnmesse uit 1925, geproduceerd in Frechen

ksta.de/region/rhein-erft/frechen/koelnmesse-das-geheimnis-um-den-verschollen-geglaubten-fliesenschatz-aus-frechen-932089

Portugal

Azulejos: The Pearls of Portugal

This book introduces the rich history and artistic diversity of the Portuguese ceramic tiles called azulejos. Although Portugal is known for its cities covered with azulejos, this phenomenon did not occur overnight. The colour-

ful and detailed tiles tell an engaging story of history, religion, and people's everyday life, taking the viewer on an exciting journey to different eras.

Ests/Engels

23 euro, exclusief verzendkosten

Bestellen via pood.ekm.ee/en/et/azulejos-the-pearls-of-portugal/

Websites

Nederland

Tegels op locatie. Die site van de Vrienden wordt regelmatig bijgewerkt.

vriendennederlandstegelmuseum.nl/insitu/insitu_beteg_list.php

De website van Freek Mayenburg is weer verder verbeterd en aangevuld.

spijkertegels.nl/

België

Een website met veel wetenswaardigheden over het verleden met daarbij ook veel tegels uit Nederland, België en Frankrijk

rohardus.com/faiencetegels-nl/
rohardus.com/faiencetegels-fr/

Duitsland

Recent nieuws van Wilhelm Joliet: Nederlandse tegels uit de eerste helft van de zeventiende eeuw met het decor 'fruitschaal'
geschichte-der-fliese.de/fruitschaal.html

Poorttegels en poorttegelttableaus met soldaten en romeinse helden

geschichte-der-fliese.de/poorttegels.html

Hans Barnaert Vierleger, plateel- en tegelbakker in Haarlem

geschichte-der-fliese.de/vierleger.html

De drie christelijke deugden op haardachterwand-
tableaus en pilaren

[geschiede-der-
fliese.de/de drie christelijke deugden.html](http://geschiede-der-fliese.de/de_drie_christelijke_deugden.html)

Nederlandse tegels uit de
achttiende eeuw in het Hol-
landse Huis van het Kuskovo-
palaiscomplex in Moskou
[geschiede-der-
fliese.de/kuskowo_nl.html](http://geschiede-der-fliese.de/kuskowo_nl.html)

Handgemalte Fliesen der Niederrheinischen Bau-
keramik Vrasselt

geschiede-der-fliese.de/vrasselt.html

Tegeltableau met de plateel- en tegelbakkerij in
Bolsward

geschiede-der-fliese.de/bolsward.html

Tegels en tegeltableaus uit de achttiende eeuw uit
Harlingen in het Löwenhaus in de stad Norden

geschiede-der-fliese.de/loewenhaus-nl.html
geschiede-der-fliese.de/norden.html

Frankrijk

Franse website met aandacht voor Hollandse
tegels

delft.fr/index-en.html

Midden-Europa

Tegelkachels

[russian-mayolica.com/fr/des-
articles/european-antique-tiled-
stoves/](http://russian-mayolica.com/fr/des-articles/european-antique-tiled-stoves/)

Singapore

Peranakan tegels in Singapore

expatliving.sg/peranakan-tiles-in-singapore-story/

Verenigd Koninkrijk

Tile & Architectural Ceramics Society
tilesoc.org.uk/tacs/

Verenigde Staten

In de Verenigde Staten is een bedrijf,
FLM Ceramics, waar nog veel handwerk
komt kijken bij de productie van hun
borden, vazen en tegels

flmceramics.com/

Tile Heritage Foundation

tileheritage.org/

Vriendennieuws digitaal

Wenst u Vriendennieuws digitaal te
ontvangen, mail dan naar
vanveen.mark@gmail.com.

If you would like to receive the news-
letter of the Friends of the Dutch Tile
Museum, please send an email to
vanveen.mark@gmail.com.

Möchten Sie die Freunde-Nachrichten
des Vereins digital empfangen, bitte
schreiben Sie ein E-mail zu
vanveen.mark@gmail.com

Advertenties en informatie

Adverteren in Vriendennieuws?

1/8° pagina wordt twee keer geplaatst (in februari en
september) voor € 125.

Kopij voor het volgende Vriendennieuws
(februari 2026) kunt u uiterlijk 19 december 2025
sturen naar Gerda Brust:

vriendennieuws@vriendennederlandstegelmuseum.nl

Instagram

De Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum
zijn gestart met een Instagram account om actuele informatie
sneller te kunnen doorgeven.

Accountnaam:
vriendennederlandstegelmuseum

www.instagram.com/vriendennederlandstegelmuseum

Mazereeuw Antiquair

In- verkoop van Tegels, Delfts, Majolica & Glas

Spiegelgracht 19 - 1017 JP Amsterdam
+31 (0)6 1044 1458 - www.mazereeuw-antiquair.com

KRAMER KUNST & ANTIK

IN- EN VERKOOP VAN ANTIKE EN NIEUWE TEGELS

PRINSENGRACHT 807 / 1017 KA AMSTERDAM
+31(0)20 626 11 16 / INFO@ANTIQUETILESHOP.NL
WWW.ANTIQUETILESHOP.NL

REGTS ANTIKE TEGELS

IN- EN VERKOOP VAN
ANTIKE NEDERLANDSE
TEGELS

VOOR DE VERZAMELAAR,
RESTAURATOR
& DECORATEUR

FROONACKER 1A
8801 KD
FRANEKER

WWW.ANTIKETEGEL.NL
+ 31 (0) 85 060 1272

Tegel met een
voorstelling van
een vogel.
Veelkleurig.
1625-1650

VHOK
1871
Nederlandse
vereniging van
handelaren in
made keramiek
in Nederland

FRIDES LAMÉRIS

KUNST- EN ANTIKHANDEL V.O.F.
GLAS & CERAMIEK

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 55
1017 DD AMSTERDAM
TELEFOON: 020-6264066
TELEFAX: 020-6265893

Rob Michiels Auctions

Het veilinghuis met de grootste
keus aan antieke tegels!

Volgende veiling
15 en 16 oktober

www.robmichiels.com

Beleef keramiek en glas van alle kanten...

Al 70 jaar toonaangevend

Word lid en ontvang:

Drie maal per jaar het tijdschrift Vormen uit Vuur.

Uitnodigingen voor allerlei activiteiten en
meerdere keren onze nieuwsbrief VLAM!

Schrijf u in via:

www.vormenuitvuur.nl

Voor meer
€55,-
Per jaar

Nederlandse Vereniging van Vrienden
van Ceramiek en Glas

Vrienden van het Nederlands
Tegelmuseum krijgen op vertoon
van de vriendenkaart 10% korting
op aankopen in de museumwinkel,
met uitzondering van boeken.

Volgende keer hier uw advertentie?